

Kommunal- og distriktsdepartementet
Postboks 8112 Dep.
0032 OSLO

Deres ref.:
23/2187-1

Vår ref.:
23/4017-6 ALE
Alexander Berg-Erichsen /

Dato:
26.09.2023

Høring - NOU 2023: 9 Generalistkommunesystemet

Fagforbundet er det største fagforbundet med nær 400 000 medlemmer, hvorav nesten 200 000 innen kommunal sektor, 18 000 tillitsvalgte og er representert i alle landets kommuner og fylkeskommuner. Vi er godt kjent med kommunesektoren og de utfordringer den står ovenfor, både fra medlemmer og tillitsvalgte.

Fagforbundet støtter flere av forslagene fra utvalget og viktigst av alt, er at utvalget anbefaler at generalistkommuneprinsippet videreføres. Generalistkommuneprinsippet er avgjørende for en effektiv tjenesteproduksjon, jevnbyrdig lokaldemokratisk deltakelse og fordeling av makt. Et brudd med generalistkommuneprinsippet kunne også ført til redusert omfang eller kvalitet på det kommunale tjenestetilbudet for innbyggerne i kommuner som ville «mistet» de store kommunale tjenester i lokalsamfunnene sine og komplisert styring av kommunene.

I dette høringsvaret kommer Fagforbundet til å ta utgangspunkt i de 12 anbefalingene (s.15-16) fra utvalget og kommentere de ulike anbefalingene.

Anbefaling 1

Fagforbundet støtter ikke utvalgets flertall om at større kommuner er det tiltaket som på best måte vil opprettholde generalistkommuneprinsippet og styrke generalistkommunene.

Fagforbundet mener at dette er en feilslutning og mener at dette vil svekke generalistkommunene og generelt sett det kommunale tjenestetilbudet og lokaldemokratiet. Et sentralt element ved generalistkommuneprinsippet er at innbyggerne i alle kommuner, mottar samme tjenester og har mulighet gjennom lokaldemokratiet (alle kanaler) å påvirke utformingene av de kommunale tjenestene. Med kommunesammenslåing vil det bli en sentralisering av de kommunale tjenestene og muligheten til å påvirke blir mye mindre for de perifere kommunene.

Den store utfordringen for alle kommuner er mangel på kapasitet og kompetanse, men det blir ikke flere folk av å slå sammen kommuner. Dette er en utfordring man ikke kan organisere seg ut av, men hvor det trengs tydeligere og sterkere politisk prioritering av å realisere kompetansebehov og finansiering av kommunene.

Videre viser undersøkelser at tilfredsheten med de største tjenesteområdene er høyest i de mindre kommunene, som mest sannsynlig stammer fra lave transaksjons- og informasjonskostnader og fravær av stordriftsulemper. Det er derfor lite hensiktsmessig å fjerne strukturer som leverer gode tjenester i de største omsorgstjenester. Samtidig har det vært flere saker i mediene som viser utfordringer innenfor helse- og omsorgssektoren og plan- og bygg i kommunen i større og/eller sammenslåtte kommuner.

En storstilt omorganisering av kommunene fører også til flere direkte og indirekte omstillingskostnader, med mye fokus på kommunenes «indre liv». Da kan det bli utfordrende med å videreutvikle tjenestetilbudet.

Hvis kommuner ønsker å slå seg sammen, må det være et reelt ønske fra innbyggerne. Dette gjennom folkeavstemninger og gode lokale prosesser, og ikke gjennom en ny statlig initiert kommunereform hvor man bruker økonomisk press eller andre pressvirkemidler. Kommunesammenslåing må være basert på reell frivillighet.

Fagforbundet går her nærmere inn på hvorfor vi ikke støtter utvalgets flertall om anbefaling 1.

Nordisk forskning

For det første viser nordisk forskning at en storstilt kommunesammenslåing fører til redusert lokaldemokratisk effektivitet (Lassen og Serritzlew, 2011). Dette sammen med ujevn politisk representasjon i de nye sammenslåtte kommunene, og hvor det er de perifere kommunene som blir representert av færre politikere (Harjunen mfl. 2019). Redusert demokrati, tillit og fordeling av makt er ikke veien å gå for å realisere de kollektive utfordringene vi har som nasjon i dag og framover i tid. Samtidig fører dette til ulik politisk makt i de forskjellige delene av kommunene.

I sammenslåtte kommuner blir også en større del av de kommunale ressursene, arbeidsplassene og tjenestene allokert til det nye kommunesenteret (Proba samfunnsanalyse 2013, Harjunen mfl. 2019). Konsekvensen av dette er at deler av innbyggerne vil «miste» kommunale tjenester i sine lokalsamfunn, og som i seg selv ville vært et brudd på generalistkommuneprinsippet om at alle innbyggere mottar samme tjenester og kan gjennom lokaldemokratiet påvirke omfang og organisering av tjenestene.

Videre viser det seg at det er lite eller ingenting å spare på kommunale kostnader som følge av kommunesammenslåinger. Redusert kostnader på et område, kan være utjevnet av økte kostnader på andre områder (Blom-Hansen mfl. 2016, Harjunen mfl. 2019). Erfaringer fra Norge viser at også kommunesammenslåingene førte til reduserte disposisjons- og investeringsfond og negative driftsresultat (Borge og Tovmo, 2021).

Oppsummert kan det sies at en storstilt sammenslåing av kommuner, bidrar til redusert demokrati, ingen besparelse i kommunale kostnader og redusert tjenestetilbud for en andel av innbyggerne. Lite å spare, men mye å tape.

Tilfredshet med kommunale tjenester

Innbyggerundersøkelsene fra DFØ har over lengere tid (2010-2021) vist at tilfredsheten til innbyggerne er økende dess mindre kommunen er, for de største kommunale

tjenesteområdene som helse- og omsorg og oppvekst¹. Med store tjenesteområder, menes tjenesteområder som står for en stor andel av nettodriftsutgiftene til kommunene. Tjenestene barnehage, grunnskole og helse- og omsorg sto for 76.5 prosent i av nettodriftsutgifter i 2021 og for 72.9 prosent i 2015 (SSB, 2022). Mest sannsynlig vil det spesielt helse- og omsorg området også vokse i framtiden.

For to andre tjenesteområder som bibliotek og brannvesen er sammenhengen motsatt og man er mest tilfreds i større kommuner, men det er også tjenester hvor det ikke er en klar sammenheng mellom tilfredshet og størrelse på kommunen.

Samlet sett kan det sies at Innbyggerundersøkelsene bekrefter at mindre kommuner leverer gode tjenester til sine innbyggere på de aller største tjenesteområdene og at det derfor er lite rasjonelt å bruke en storstilt kommunesammenslåingsprosess for å sammenslå godt fungerende kommuner.

Konkurransetsetting og privatisering av kommunale oppgaver

Fagforbundet ser også en risiko for at større kommuner kan gi større press på konkurranseutsetting og privatisering fordi større kommuner eller markeder blir mer lønnsomt for private kommersielle aktører.

En storstilt kommunesammenslåing kan derfor legge grunnlag for økt press for privatisering og konkurranseutsetting av kommunale oppgaver som leveres i egenregi i dag. Konkurransetsetting og privatisering kan gi økte kommunale utgifter (deltakelse i monopolistiske markeder), dårligere lønns- og arbeidsvilkår for de ansatte, mindre fleksible tjenester og interne samarbeidsmuligheter, redusert handlingsrom med hensyn til beredskap, offentlige midler går til utbytte/konsernbidrag istedenfor kommunale og offentlige tjenester osv.

Usikkert beslutningsgrunnlaget til flertallet – Menon publikasjon nr. 46/ 2022 «STÅA I NORSKE KOMMUNER»

Fagforbundet er sterkt skeptisk til beslutningsgrunnlaget til flertallet som i stor grad var Menon publikasjon nr. 46/ 2022. Årsaken til dette er at:

- I analysen til Menon tar det ikke høyde for at ulike tjenester har større betydning for om en kommune leverer lovpålagte tjenester eller ikke. Det er et mye større samfunnsproblem hvis en kommune ikke hadde levert kvalitativt godt på helse- og omsorgstjenester, enn hvis en kommune kjøper inn f.eks. en plantjenester eller psykologtjenester eller har utfordringer med å ansette ledelsespersonell.

Den like vektlegging av de ulike tjenesteområdene kan virke underlig, når f.eks. helse- og omsorgstjenester i institusjon og i hjemmet sto for 29.5 pst. av nettodriftsutgifter for kommunene i 2022, mens f.eks. administrasjon sto for 5.5 pst. og plansaksbehandling sto for 0.4 pst. (SSB, 2023).

¹ Tjenester som barnehage, grunnskole, helsestasjon, sykehjem, helse- og omsorgstjenester i hjemmet.

- Datagrunnlaget i den statistiske analysen er mangelfullt med antall kommuner. Samtidig er det utfordrende å finne en objektiv god metode å måle levering av lovpålagte tjenester og det kan virke som at rapporten måler det man kan måle, enn å måle det man bør måle. Samtidig som at store deler av datagrunnlaget til rapporten stammer fra 2020, som var et spesielt særegent år og som derfor ikke skildrer kommunene på en tilstrekkelig måte.
- I rapporten blir det trukket fram at det økonomiske handlingsrommet er viktig for å kunne levere lovpålagte oppgaver (definert av Menon).

Ser man på de økonomiske endringene for de ulike kommunene de siste 20 årene, så har mindre kommuner blant annet fått lavere vekst i frie inntekter per innbygger. I stedet for å gjøre noe med kommunestrukturen, bør man gjøre noe med inntektssystemet til kommunene. Se også våre kommentarer i anbefaling 6. Tiltak bør rettes mot årsaken til problemet og ikke konsekvensen av problemet.

- Det i visse tilfeller kan være økonomisk rasjonelt å kjøpe inn spesialtjenester som f.eks. juridiske, psykologiske eller plantjenester for mindre kommuner. Eller enda bedre at det organiseres som interkommunalt samarbeid. Dette karakteriserer Menon- rapporten indirekte som en svakhet eller at mindre kommuner ikke leverer på lovpålagte tjenester.

Selv om Fagforbundet alltid arbeider for hele faste stillinger i kommunal egenregi, er det forståelig at mindre kommuner i visse tilfeller ikke har behov for en full stilling innenfor nevnte spesialområder. At mindre kommuner i visse tilfeller anskaffer kompetansen fra andre kommuner, private aktører eller gjennom interkommunalt samarbeid, er ikke et tegn på at de kommunene ikke leverer lovpålagte tjenester, men rasjonell økonomistyring med knappe økonomiske ressurser.

Anbefaling 2

Fagforbundet mener at interkommunalt samarbeid er en god løsning i visse sammenhenger, og i hvert fall som motstykke til privatisering, konkurranseutsetting eller kommunesammenslåing. Generelt sett støtter Fagforbundet utvalgets anbefaling om at det bør føres en aktiv politikk for interkommunalt samarbeid. Både gjennom veiledning og tilgjengelige økonomiske virkemidler til å støtte utredning og oppstart av interkommunalt samarbeid. At staten bidrar til å lette arbeidet med å starte interkommunale samarbeid er positivt. Det vil jo uansett være kommunestyrene som tar endelige beslutninger, og i samråd med fagforeninger og tillitsvalgte.

Fagforbundet mener også at interkommunalt samarbeid kan benyttes som tiltak for å levere flere tjenester i interkommunal egenregi, enn de tjenestene som kommunene i dag kjøper dyrt fra private bedrifter og med sterkt begrenset styringsrett. Interkommunalt samarbeid mellom kommunene har foregått i over 100 år og er en rasjonell organisering av ulike former for tjenesteproduksjon. En optimal kommunestørrelse eller tjenesteområde finnes ikke samtidig for alle mulige tjenester, og derfor er det rasjonelt med organisasjonsformer som

interkommunalt samarbeid. Fagforbundet ønsker dog å påpeke at det er viktig med økt fokus på organisering og utøvelsen av trepartssamarbeid (mellom administrativ ledelse, tillitsvalgte og politiske ledelse) også i interkommunalt samarbeid. Trepartssamarbeidet er en kilde til økt effektivitet gjennom blant annet lavere sykefravær og turn-over (Sintef, 2019).

Anbefaling 3

Generelt sett synes Fagforbundet at det er bra med anbefaling om at statlig detaljstyring bør reduseres og at man gjennomgår statens krav om rapportering, omfang av lov- og forskrifter eller bemanningsnormer. Statlig detaljstyring kan gi redusert handlingsrom for alle kommuner, og reduserer muligheten for prioriteringer basert på lokale behov og politiske ønsker.

Et sentralt argument for kommuner er nettopp styringseffektiviteten; lokaldemokratiet og kommunene har større oversikt over behov, kostnader og effektive løsninger enn statlige myndigheter, og kan dermed produsere tjenester mer effektivt enn staten. En overdrevent uniform styring fra staten reduseres den lokale styringseffektiviteten, som igjen reduserer samlet offentlig effektivitet.

Fagforbundet mener at stat og kommunesektoren har over lengre tid vært preget av målstyring. Ansatte må stadig bruke mer tid på dokumentasjon og rapportering, framfor å bruke sitt faglige skjønn til å løse oppgavene og utvikle tjenestene. Styringen av offentlig sektor må baseres mer på tillit, medbestemmelse, kompetanse og tjenesteutvikling.

Fagforbundet mener også at det er uheldig med overdrevent statlig krav om høyere utdanning innenfor f.eks. barnehage og barnevern. Hvor det stadig settes prosentvis krav om at både flere skal ha bachelor – eller mastergrad for å arbeide i tjenesteområdene. Dette er en sterk overstyring i organiseringen av kommunale tjenester. Sånne utdanningskrav gir redusert fleksibilitet, skaper konstruerte mangler, lengere utdanningsløp, underkjenner realkompetanse og erfaring.

Samtidig er det en økonomisk utfordring med nye bemanningsnormer som ikke har vært fullstendig finansiert av staten. Konsekvensene er at kommunene må redusere på andre tjenesteområder, hvor det ikke er innført bemanningsnormer. Fagforbundet er opptatt av at kommunene sikres et tilstrekkelig økonomisk ressursgrunnlag, slik at det er nok ansatte på jobb. Dette bidrar til enda bedre kommunale tjenester til gode for innbyggerne, men også en bedre arbeidshverdag for de kommunalt ansatte, mindre innleie og lavere sykefravær.

Anbefaling 4 og 9

Fagforbundet støtter utvalgets anbefaling om at staten tar en mer aktiv rolle i tilrettelegging av kunnskap og kompetanse til kommunene, og samarbeid med kommunene om tiltak for å nå felles mål som f.eks. digital infrastruktur.

Fagforbundet mener det er rasjonelt med tilrettelegging og deling av kunnskap og kompetanse mellom kommuner og stat. Et særegent fortrinn som det offentlige har er deling av kunnskap, opp imot markedsløsninger hvor kunnskap ses som interne bedriftshemmeligheter og grunnlag for bedriftens konkurransefortrinn.

Alle kommuner står ovenfor både muligheter og utfordringer relatert til digitale tjenester og infrastruktur, det er derfor viktig at kommunene samarbeider og hvor staten tar en aktiv rolle. Det viser også SSB sin undersøkelse om «Digitalisering i kommunene» (2023). For å legge til rette for gode og sikre tjenester, er det viktig at en større del av det digitale utviklingsarbeidet gjøres i offentlig egenregi, istedenfor innleide og kostbare konsulentselskap.

Anbefaling 5

Fagforbundet støtter ikke flertallets anbefaling om at en særskilt oppfølgingsordning for kommuner med store og vedvarende utfordringer bør utredes nærmere. En slik ordning vil representere en for sterk statlig inngripen i det kommunale selvstyre. Det finnes i dag virkemidler for dialog mellom staten og kommuner som kan nyttes. Samtidig vil vurderinger av om kommunene oppfyller kriteriene for å omfattes av en slik ordning vil kunne bli vanskelige og at det må gis rom for et visst skjønn. Dette vil skape uforutsigbarhet for kommunene og være en stor kilde til konflikt mellom kommune og stat.

For å sikre bedre oppfølging av kommuner som har særskilte utfordringer, bør heller skjønnsmidler økes, slik at kommuner som har utfordringer har tilgang på tilstrekkelig ressurser fra statsforvalter for å effektivisere drift og organisering av kommunen.

Utfordringer med dagens kommunale inntektssystem og ordningen med ressurskrevende tjenester påvirker i meget stor grad hvilke kommuner som kan ha store og vedvarende utfordringer. En utbedring av inntektssystemet og ordningen med ressurskrevende tjenester vil redusere antall kommuner som har store og vedvarende utfordringer. Se også kommentarer til anbefaling 6.

Anbefaling 6.

Fagforbundet mener det er meget bra at utvalget trekke fram behovet for tilstrekkelige og forutsigbare økonomiske rammer for kommunene. Et omfordelende inntektssystem er avgjørende for opprettholdelse av generalistkommunesystemet. For å få realisert dette er det viktig med flere endringer, som vi kommenterer under her.

Fagforbundet mener det er behov for sterkere skatteutjevning i inntektssystemet og minst på lik linje med skatteutjevningen i fylkeskommunenes inntektssystem. I perioden 2010-2019, hadde kommunene med under 80 pst. skatteinntekter per innbygger en gjennomsnittlig vekst i frie inntekter per innbygger på 52.4 pst., mens veksten i frie inntekter per var på 61.1 pst. for kommuner som hadde over 120 pst. skatteinntekter per innbygger (SSB, 2022). Dette viser at inntektssystemet ikke er tilstrekkelig utjevnende, men at gapet mellom høyinntekts- og lavinntektskommuner øker. Fagforbundet ønsker en rettferdig økonomisk rammefordeling som ivaretar alle kommuner.

Samtidig mener vi at strukturkriteriet som benyttes til å gradere basistilskuddet, bør fjernes. Dette som følge av at strukturkriteriet ble innført for å økonomisk straffe mindre kommuner, som ønsket å bestå som egne kommuner. Videre bør det undersøkes i hvor stor grad utgiftsutjevningen faktisk dekker de reelle utgiftene til kommunene, både med tanke på geografi, bosettingsstruktur og helse- og omsorgssektoren. Veksten i frie inntekter per innbygger viser at mindre kommuner har hatt en betydelig lavere vekst enn de større

kommunene både i perioden 2003-2016, gjennom endringene i inntektssystemet 2017 og i perioden med ny kommunestruktur 2020-2021.

Fagforbundet er også opptatt at inntektssystemet og finansieringen av kommunene i tilstrekkelig grad sikrer intern utjevning i storby-kommuner. I noen av storbyene er det store interne forskjeller. F.eks. hadde Oslo kommune en Gini-koeffisient på 0.365 (SSB, 2022) i 2021, som er større en inntektsulikhet iblant annet India og Mali (Worldbank, 2023).

Fagforbundet mener også det er en økning i reelle frie inntekter som vil være dekkende for at kommunene skal løse sine lovpålagte oppgaver. Hvis vi ser på utviklingen i ressursbruken fra 2002-2022, så har kommunalt konsum kun vokst med 41.1 pst. (i faste 2015-priser), mens privat konsum har vokst med 67.9 pst. og BNP Fastlands-Norge 59.8 pst (SSB, 2023). Dette vitner om at ressursene til kommunesektoren har blitt relativt sett mindre de siste 20 årene. Samtidig er dette en tid hvor man hadde ganske høye kommunale inntekter som følge av skattereformer og skattetilpasning i forkant av skatteendringene. Selv midlertidige høye engangsinntekter, har ikke sikret kommunesektoren tilstrekkelige økonomiske midler.

Det er behov for økte kommunale ressurser for å løse de samfunnsutfordringene vi som nasjon står ovenfor i nå og framtiden. Veksten i privat konsum sammenlignet med kommunalt kollektivt konsum viser at finansiering av fellesskapet handler om politiske prioriteringer og at vi også har råd til det i framtiden. Men det må prioriteres.

Det er også avgjørende at ordningen med refusjon for ressurskrevende tjenester gjennomgås snarest, og hvor egenandelen til den enkelte kommunen settes mer fokus på, uavhengig av kommunestørrelse. Forskjellene i utgiftene til ressurskrevende tjenester per innbygger er store mellom kommunene. Det er behov for at kompensasjonsordningen faktisk utjevner de store utgiftsforskjellene, og at kommuner som i dag har store utgifter per innbyggere blir i mye større grad kompensert. Denne utfordringen gjelder både mellom-store og mindre kommuner.

Anbefaling 7, 8 og 9

Generelt sett så støtter Fagforbundet utvalgets anbefaling om at fylkeskommunens rolle som veileder tydeliggjøres, og fylkeskommunes regionale planer i større grad bygges på kommunale planer. Det er viktig at lokaldemokratiets vedtak i kommunene blir førende for regionale planer, både med tanke på demokratisk gjennomslag og fordeling av makt.

Anbefaling 10

Fagforbundet støtter at innsatsen for digitalisering bør styrkes, men vil påpeke at digital omstilling må skje på en måte som ivaretar arbeidstakerrettigheter, eierskap og innsyn i data samt bevaring av den norske arbeidslivsmodellen. Det er viktig at det legges til rette for at arbeidstakerne skal kunne utføre oppgavene med ny teknologi, og at digital infrastruktur skal eies og drives av det offentlige med egne ansatte, og bygges ut i hele landet. Derfor er det viktig å styrke den digitale kompetansen av alle ansatte, tillitsvalgte og ledere. Den teknologiske utviklingen kan bidra til økt produktivitet i offentlig sektor og bedre kvalitet på tjenestene. Staten bør derfor ta en sterkere ansvar for utvikling av dette tjenestområdet.

Samtidig må ikke digitalisering føre til utenforskap. Risiko og sårbarhet som følger med teknologiske løsninger må kartlegges. Arbeidstakernes medbestemmelsesrett, IKT-sikkerhet og personvern må ivaretas. Det må etableres en offentlig skytjeneste for å sikre at data i det offentlige lagres trygt. Det internasjonale arbeidet med personvern og digitalisering må styrkes. Bruk av kunstig intelligens bør skje på en transparent og åpen måte, slik at beslutninger basert på kunstig intelligens kan etterprøves og derfor er det viktig med et offentlig tilsyn for bruk av kunstig intelligens.

Utvalget trekker også fram at framtidige mulige utviklingstrekk fører til at det blir enda viktigere å utvikle og ta i bruk tilgjengelig kompetanse på best mulig vis. Fagforbundet mener også at det rasjonelt og effektivt med en bedre arbeidsfordeling mellom yrkene i kommunal tjenesteproduksjon. Spesielt innenfor helse- og omsorg kan det være klare innovasjonsmuligheter gjennom blant annet å gi helsefagarbeidere flere oppgaver, enn de har i dag.

Anbefaling 11

Fagforbundet støtter utvalgets anbefaling om at det er viktig med en god bolig, utdannings-, nærings- og distriktpolitikk som legger til rette for bosetting, kompetansebygging og verdiskaping i hele landet. Fagforbundet mener at økt grad av desentralisert utdanning som møter framtidens kompetansebehov i kommuner og private bedrifter er avgjørende for en god samfunnsutvikling og økt verdiskaping. Det er også en samfunnsutfordring at Norge mangler mange tusen helsefagarbeidere og andre yrker innenfor helse- og omsorgssektoren, og hvor behovet kommer til å bli enda større i framtiden. Paradoksalt nok har antall søknader til studieplasser innenfor helsefag falt med 7.5 pst. fra 2022 til 2023, mens det var rekordhøy søkning til økonomiske- administrative fag med 20 pst. vekst og at hele 17 pst. av de totale søkerne var innenfor økonomiske- administrative fag (regjeringen.no, 24.04.23). Staten bør ta et større ansvar og styring av utdanning av yrkesgrupper som kommunene (og helseforetakene) trenger i dag og framover i tid.

Fagforbundet er bekymret for en utvikling der ulikhet i formue knyttet til bolig øker. Det gjelder både boliger mellom by og land, og mellom de som eier og de som leier bolig og sliter med å komme seg inn på boligmarkedet.

Videre bidrar utfordringer i boligsektoren i distriktene, at det blir mangel på innbyggere og arbeidstakere til kommunal og privat sektor (SØA, 2020). En sentral årsak til dette er høye boligkostnader, sammenlignet med verdien og dermed høy risiko ved boligkjøp eller bygging. Tiltak som bidrar til lavere boligkostnader – og redusert risiko i distriktene bør realiseres. Spesielt med tanke på at vekst i samlet verdiskaping i næringslivet har vært betydelig høyere i sentralitetsklasse 5-6 enn de andre sentralitetsklassene i årene 2010-2018 (NOU 2020: 12).

Økt tilgang på boliger til reduserte samlede boligkostnader, vil kunne bidra til økt og stabil arbeidskraft i de kommunene og hvor veksten i verdiskapingen har vært størst. Dette igjen bidrar til økt samlet nasjonal verdiskaping og finansiering av offentlig tjenester. For Fagforbundet er det viktig med en boligpolitikk som reduserer sosiale og geografiske forskjeller.

Det bør undersøkes om for eksempel økt rentefradrag på boliglån til låntakere bosatt i distriktskommuner med en rasjonell øvre grense, kan være en løsning. Det må dokumenteres at lånet benyttes til boligbygging eller reell og nødvendig rehabilitering av bolig. Sammen med andre mulige støtteordninger.

For øvrig bør boligpolitikk rettet imot byene også gjennomgås og hvor det kan være lurt å se til løsninger som blant annet Wien-kommune i Østerrike har gjennomført over lang tid, og som har bidratt til lave boligkostnader og gode leiligheter for flertallet av innbyggerne. Dette bidrar også til mindre finansiell ustabilitet og som er særdeles avgjørende for å redusere risikoen for en finanskriser. Samtidig som at arbeidsfolk med gjennomsnittlig inntekt også har råd til å bo i de større byene.

Anbefaling 12.

Fagforbundet mener som utvalget at det er spesielt viktig, at staten har et særskilt fokus på kommunene i Nord-Norge. Utviklingen i Nordområdene har stor nasjonal og internasjonal betydning, og nordområdepolitikk er derfor også nasjonal politikk. Gode offentlige tjenester og medvirkning fra folkevalgte organer i nord er avgjørende for både sysselsetting, næringsutvikling, samfunnsikkerhet, beredskap og bosetting i nordområdene. Samtidig kommer en betydelig andel brutto nasjonalinntekten vår fra Nord-Norge.

Fagforbundet mener at det er viktig å arbeide for å sikre en desentralisert bosettingsstruktur gjennom å tilføre eller flytte flere statlige arbeidsplasser, god infrastruktur og høy kvalitet på offentlige tjenester til de nordligste fylkene. I samfunnsøkonomiske analyser vil det mest sannsynlig være lave verdier på de prissatte nyttevirkningene av tiltak i Nord-Norge som følge av relativt lite og spredt befolkningsgrunnlag. Likevel vil de ikke-prissatte nyttevirkningene av tiltak i Nord-Norge være store fordi det påvirker blant annet suverenitet, verdiskapning og beredskap for hele landet. Det er viktig at de ikke-prissatte virkningene av tiltak i Nord-Norge blir løftet fram i mye større grad enn tidligere.

Med hilsen
FAGFORBUNDET

Alexander Berg-Erichsen
rådgiver

Kopi til
Andreas Olsen
Trond Jensrud